

Hagyomány és korszerűség

Beszélgetés Szabó G. Lászlóval a megye művészeti életéről

Csongrád megyében igen erőteljesek a művészeti hagyományok. Különösen hangstívozottak az ezekhez való kötődések. Véleménye szerint, mennyire termékenyítő ez a művészi örökség, beépül-e a ma képzőművészeti, irodalmi, zenei és színházi életébe? A szerkesztő, vagy a bontó-fékező hatások az erőteljesebbek?

— Ha a hagyományokhoz való kapcsolódás lencséjén vizsgáljuk művészeti életünket, külön kell választanunk a különböző műfajokat. Más-más a felhasználható, beépíthető örökség. A képzőművészetben a vásárhelyi festészetben érhető tetten a legvilágosabban ez a hagyományápolás, hagyományörzés, mely Szegeden csak nyomaiban fedezhető fel. Megítélés szerint az egykori alföldi művészet mai tanulsága az etikai-művészeti tartás, a földrajzi, gazdasági, kulturális viszonyokhoz, a hagyományokhoz és a szellemi áramlatokhoz való kapcsolódás, a közösségvállalás. Képzőművészetünknek ebből az örökségből sarjadó realista vonala ma is előremutató. A vásárhelyi művészet legjobb teljesítményei példázák ezt a korszerű kötődést. Ha jól belegondolunk és elemizzük Tornyai János, Endre Béla vagy Koszta József munkásságát, láthatjuk, hogy igyekeztek pótolni a fölsimert lemaradást, a képzőművészeti fáziskésést, de kérdéskérdéseik és művészi választásuk nem voltak előremutatóak. A ma művészeinek nem elég ilyen értelemben korszerűnek lenni. Véleményem szerint a művész, a korszerű művészet mindig előremutató anélkül, hogy megtagadná örökségét. A korszerű művész, Majakovszkij szavaival, „maga után vonszolja az időt”. Művészeinkre ma még nem mindig jellemző az ideológiai aránytalanság és megalapozott gondolkodás. Többen felszínesen értelmezik az alföldi realizmus iránti közönségigényt, a divatos áramlatokat, s már az állványon, úgy mond „lábon” eladják képeiket együtt magukat is. A felszínesség felé taszító hagyományörzésnél fontosabbnak érzem tehát az etikai kötődést. Úgy lehet hűség és korszerű a ma művésze, ha átéli és tudatosan elemzi korunk problémáit, és tehetségével, folkészültségével, sajátos eszközeivel meg is fogalmazza azt. Ha a vásárhelyi képzőművészetről esik szó, fontos feladatunknak tartjuk, hogy a jelenlévő népművészeti örökséget, elsősorban csempes- és kerámia-kultúrát segítjük beépülni az ipari termelésbe, hogy a művészet a mindennapok része legyen.

— Szegeden ez a hagyomány nem követhető ilyen pregnáns nyomon.

— Károlyi és Nyilasy piktúrája nem hat ilyen intenzitással. A mai szegedi képzőművészet sokarcú, urbánus, s a vásárhelyihez képest jóval nyitottabb. A mostani feladat, hogy ez a széles spektrum minél gazdagabb, elmélyültebb és egységes színvonalú tartalommal telítődjön. Azt is el kell mondani, hogy a közönséges nagy igényt támaszt a realizmus művészetével szemben. Ezt a tendenciát erősítik pártdokumentumok, központi határozatok is. Am a szocialista realizmus értelmezése, fogalomrendszere, kategóriái ma sem teljesen tisztázottak. Ezért egvrészt egyesek leszűkítik naturalizmusra, sőt foto-

Művészeti életünk egyre inkább az érdeklődés reflektorfényébe kerül. Az elmúlt időszakban született határozatok, pártdokumentumok, szövetségi közgyűlések, a soha nem tapasztalt társadalmi érdeklődés fölvetették művészeti életünk sok-sok kérdését, a szakmai gondokat éppúgy, mint a közön-

naturalizmusra, másrészt viszont paritalanná válik. Hangsúlyoznám, hogy a képzőművészeti hagyományokhoz való kötődés differenciált magatartást és szellemi tevékenységet jelöl, s én azt várnám a művésztől, hogy az elődök előremutató értékeinek asszimilálása mellett felelősen értelmezzék korunkat és sajátos feladatainkat.

— Hogyan fogalmazhatnánk meg a hagyományok továbbélését, illetve a művészi örökség mára ható feladatait az irodalom, a zene és a színház területén?

— A XX. század végén, természetes módon, az ország bármely pontján élő íróra, költőre nemcsak a lokális örökség hat, hanem a múlt és jelen teljes magyar- és világirodalma. Elsősorban a művész egyéniségétől függ, hogy a hagyományok mennyire jelentenek táplálékot számára. Mi, akik magunknak valljuk József Attilát és Radnóti, örömmel fedezzük föl, hogy az itt élő lírikusok munkásságában felfedezhető e két költő szellemi utjának, Juhász Gyulánál már bonyolultabb a helyzet. A legfiatalabb költők elsősorban a magányos, a befelé forduló, a világtól elvonuló Juhász Gyula-i örökséget fedezték fel maguk számára, mintha kevésbé volna jelentős tájhoz kötődő lírai realizmusa, vagy társadalmi nyitottsága. A költői örökségnek ezt a leszűkítettét azért nem tartom jónak, mert bár a ma költőjének bonyolultabb, differenciáltabban kell közelíteni a valósághoz, mégis csak fel kellene fedezni azokat a fontos társadalmi hatásokat, amelyek a széles tömegekhez való közelítést, a nyitottságot inspirálják. A próza következőt lépésben kapcsolódik az elődök írói világához. Kevesebb szó esik a már klasszikussá vált költőink, íróink kiváló publicisztikájáról. Kétségteljesen, néhány újságírói törekvésében benne él az irodalmi értékű és színvonalú publicisztika folytatásának igénye, de szinte teljesen hiányzik az esszé, melynek szintén van hagyománya. Helyi íróink publicisztikai vénája sem olyan eleven, mint elődeiké volt. Nehezebb a helyzet a zene és a színház területén, mert rövidebb időt vizsgálhatunk. A város zenei életét valószínűleg Vaszy Viktor teremtette meg, s magas színvonalú zenei kultúrája fölnevelt egy széles közönséget. A nagy kérdés, hogy ezt az örökséget a stafétabotot átvevők képesek-e folytatni? S itt egy sajátos problémával állunk szemben. A zenei, általában a művészeti ízlés meglehetősen konzervatív, nehezen mozdul. A Vaszy Viktor tevékenysége idején fölnevelt közönség az ope-

séggel való kapcsolat problémáit. Csongrád megyében, elsősorban Szegeden, országosan is jelentős művészeti műhelyek dolgoznak, fontos, kitapintható eredményekkel és eltekintendő gondokkal. E kérdésekről beszélgetünk Szabó G. Lászlóval, a Csongrád megyei tanács elnökhelyettesével.

ráirodalom drámai vonalát értelemmel elsősorban. A néhány évvel ezelőtti váltás után éppen ezeket a felépített igényeket nem elégtett ki, ezért sok generációt veszített a szegedi opera. A hagyományokhoz való kapcsolódás mai feladata keresni az átvezetést, a továbblépés lehetőségeit, a közönség ízlését más oldalról is formálni, erősíteni. A Szegedi Nemzeti Színház leginkább példamutató hagyománya, hogy műhelyben jelentős egyéniségek nőttek föl. Tudva és ismerve a mai, megváltozott viszonyokat sem mondhatunk le a fölnevelő közeget, az alakító műhely feladatáról. Ma ez a fölnevelő, tehetségeket ki- rőpöntő alkotóműhely mintha hiányozna! A szabadtéri játékok maig érvényes hagyománya: széles tömegeknek magas rendű kultúrát nyújtani. A Játékok struktúrája — az opera, a próza, a tánc, a folklor és a daljáték — is letisztult, immár hagyományos. Véleményem szerint túl nagyok a szabadtéri méretei a kísérletezéshez. Lényeges volna viszont több évről-évre változó koncepciózus műsorpolitika kidolgozása, hogy az elszaporodott nyári rendezvények között is megőrizze vonzóerejét és befolyását a Szegedi Szabadtéri Játékok.

— Úgy tűnik, hogy régebbi, jó példák után a különböző művészeti műhelyek között nincs, vagy alig-alig van kapcsolat. Egyenestől elszigetelten dolgoznak. Véleménye szerint, hogyan függnek össze ezek a gondok a produkciók esztétikai színvonalával?

— Valóban ritkák az olyan tartalmi kapcsolatok, hogy egy helyi író művét például itteni művész illusztrálja, vagy költőink verseit itt élő zeneszerző zenésíti meg, vagy a festő színházi díszletet tervez stb. A kapcsolatok inkább egymás mellettiek, mint például egy tárlatnyitáson felhangzó zenei műsorszám, s néhány éve a színházban rendezett kiállítások, vagy az irodalmi esteken fellépő színészek produkciói. Ezen a területen többféle mulasztás történt. A színház sajátos tevékenysége révén központi szerepet játszhatna írók, zenészek, képzőművészek, tervezők munkájának összekapcsolásában. A színház kereshetné a kapcsolatokat az irodalommal, elsősorban a Tiszatájjal. Nincs házi szerzője, néhány próbálkozás és kísérlet ellenére sem sikerült idekötöni jelentős drámaírókat, az egyszerű kapcsolatokból nem született tartós házasság. A képzőművészek is dinamikusabban közelíthetnének a színházhoz. Veszélyesnek látom a képzőművészet és építészet közötti szakadékot. Sok egyszerű feladatnál lehetne társulni, közösen dolgozni. Még az olyan, fáziskésben levő kapcsolatok is erodiményt hozhatnak, mint a tar-

ról holnapra, korszakot fölfelelő feladatnak tartom. A mai helyzetben konzerválódik sok-sok történelmi örökség, a nagyméretű decentralizáláshoz ez az ország meglehetősen kicsi. Azt szeretnénk, ha a vidéken alkotók föltételei sem lennének méltánytalanok produktumaikhoz. Elhatározott szándékunk a megye művészeti életének fejlesztése, meglévő profiljainak erősítése. Ha merünk jó értelemben lokálisak lenni mi is, s az alkotók is, s ugyanakkor felelősen elemezzük korunk problémáit, akkor nemcsak összhangban állunk a kor követelményeivel, de kialakul sajátos arculatunk is.

— Ehhez kapcsolódik a következő kérdés: az utóbbi időben a megyében a meglévő művésztelpek mellett újjak jelentek. Hogyan segít ezeket a megyei tanács?

— Olyan művészetpolitikát igyekszünk megvalósítani, melyekkel erősítjük a városok adottságaikból kisarjadó sajátos profilt, ezeknek együttesen adhatja a megye művészeti arculatát. Néhány példa: Vásárhelyen a képzőművészet mellett a néprajzi hagyományt igyekszünk beőfíteni az ipari termelésbe, elsősorban a kerámiaira gondolok. Ennek világos jele, hogy közösen megnyílik a Művészek az iparban című nagyszabású tárlat. Makón, az irodalmi hagyományokat támogató, az Esperit-házban irodalmi múzeumot alakítunk ki, mely oktatási célokra és kamara jellegű tanácskozássokra (népdalú írók, műfordítók, kritikusk stb.) is alkalmas. A Maros menti művésztelpek is egyre karakteresebben ad hangot magáról. Mártély képzőművészeti telepeit nemcsak mi, de a szövetség és a KISZ KB is támogatja. A csongrádi művésztelpek ugyan még embrionális állapotban van, de törekvünk fejlesztésére. Szegeden a sokorfiluságú figyelembe véve, minden művészeti ágban kívánatos fiatalokat idetelelni, átlagkörülményeiket javítani, s feladatokkal ellátni őket, hogy érezzék azt a felelősséget, amit egy szellemi alkotómunkát folytató embernek éreznie kell a várossal, a megyével szemben. Ez azért is fontos, mert Szeged művészeti életének kisugárzása még nem áll arányban lehetőségeivel. Erdemes volna elgondolnivali azon — az objektív feltételek adottak —, hogy valamilyen zenei tábor vagy kurzust meghonosítsunk a megyében. Fontosnak tartjuk, hogy a Kincskeresők és olvasótáborának mi lehetünk a gazdái.

— A Csongrád megyei tanács égisze alatt egy éve jött létre a művészeti tanács. Milyen céllal született meg, mit teit ez alatt a rövid idő alatt?

— A művészeti tanács létrehozása az első lépés ahhoz, hogy az állami, tanácsi irányítás és a művészek szélesebb rétegei közötti kontaktus alakuljon ki. Tagjait a területi szervezet demokratikusan delegálja, néhány tagját mi kérjük fel. Lényegét tekintve tanácsadó testület, s azt szeretnénk, ha fontos politikai, állami döntések előtt a művészek ezen a fórumon is elmondhatnák véleményüket. Arcélet igyekszünk finomítani, s be szeretnénk vonni a képzőművészek mellé más művészeti ágak képviselőit is.

TANDI LAJOS

Karnevál, tavasz, húsvét

A Gergely-naptárt használó országokban (Ausztria, Brazília, Olaszország, Spanyolország stb.) a farsang vízkeresztől (I. 6.) hamvazószerdáig, a böjt kezdetéig tart. Az előző nap a húshagyó szedd. A karnevál kifejezés eredetileg nem zeneszót, hanem „húshagyó” jelentett.

A katolikus naptár szerint II. 14-én vége a farsangnak, és február 15-én, hamvazószerdán kezdődik a 40 napos böjt. Ennek végétével, III. 26. húsvét. Mi okozza a farsang időtartamának változását?

Tapasztalatból mindenki tudja, hogy a húsvét mozgó (és nem rögzített) ünnep. Március 22-től április végéig bármikor lehet. Mivel húsvétól számítjuk vissza a 40 napos böjtot, a farsang utolsó napja sem rögzíthető.

Húsvét vasárnapját régi, de ma is érvényes naptári szabály miatt ugyanis nem lehet pontos naphoz kapcsolni. A húsvét időpontját a következőképpen számítják ki: a tavaszi napéjegyenlőség, azaz a tavasz kezdete (általában III. 19.—21.) után az első holdtöltét követő vasárnap lesz húsvét első napja.

Nézzük meg, hogyan alakul az idén. A tavasz kezdete III. 21. E nap után már III. 24-én pénteken holdtölte volt, s két nappal később, III. 26-án vasárnap következnek. Túl korai húsvét — rövid farsang! Március 26. az év 85. napja, vonjunk le ebből 40 napot, marad 45 nap, ez pedig a farsang „halála”, azaz február 14.

Nézzünk most szerencsésebb esetet, hosszú farsanggal. Ha a tavasz kezdetén, március 21-én van holdtölte, akkor 29—30 napig várhatunk a következő teliholdig. Ez április 20. körül lenne. Ha ezen a napon — mondjuk — hétfő van, akkor a következő (azaz húsvét) vasárnap IV. 25. körül lesz (az év 115. napja). Ha most innen számolunk vissza 40 napot, akkor hátrakerülünk az év

75. napjára: a farsang vége III. 16-án lesz. Ez több, mint kéthónapos, pontosabban 69 napos bális szezon jelent.

Nem lehetne ezt a fluktuációt megszüntetni. Kétféle megoldást ismerünk. Az egyiket a naiadó gondolkodású (vagy nem katolikus) országok már régóta alkalmazzák. A recept: január és február a bál, a vigadozás, a karnevál ideje — függetlenül attól, hogy mit mutat a naptár, és mikor lesz húsvét. A másik megoldás a hivatalos; a törekvés ugyanaz, mint az előző esetben. Ez a változat a naptárreform (az ENSZ egyik bizottsága foglalkozik vele), s a cél a húsvét rögzítése. A legrealisabb tervezet (amelyet a katolikus egyház is támogat), a következő: Húsvét vasárnapját április 2. és 8. közé eső hétre kellene rögzíteni. A két dátum az év 92—99. napjait jelenti. Ennek középértéke 95—96, s innen visszaszámítva a 40 napot, az eredmény az év 55—56. napja, azaz II. 25.—29. — ez egyúttal a farsang végét jelentené. Így a farsang minden évben (körülbelül) 50 napig tartana.

GAUSER KÁROLY

